

JOŠKO KOVAČIĆ - ČOVJEK NEOBIČNE I NEOGRANIČENE ZNANSTVENE ZNATIŽELJE

Joško Kovačić rođen je 1955. godine u Hvaru, kao treći sin Slavka i Lukrice Kovačić. Osnovnu školu završio je u Hvaru, gimnaziju u Splitu, a Filozofski fakultet, smjer jugoslavistika i anglistika u Zagrebu. Po završetku školovanja vratio se u rodni Hvar i posvetio se radu i traženju posla koji bi mu omogućio daljnje učenje i istraživanje. Prvo je bio zaposlen kao župni knjižničar u Hvaru, sređivao je arhivske i knjiške fondova. Godine 1988. zaposlio se u Centru za zaštitu kulturne baštine otoka Hvara, gdje je radio na sređivanju arhivskih fondova ustanove. Godine 2003. postao je djelatnik Državnog arhiva u Splitu. Bio je voditelj podružnice DAS-a u Hvaru. Ova je podružnica sa njim na čelu djelovala u prostoru Muzeja hvarske baštine. Doktorirao je 2010. godine na Filozofskom fakultetu u Zadru.

S ove nas je dužnosti, na žalost, prerano napustio 2019. godine.

Ovo je najšturije o životnom putu našeg neprežaljenog kolege i prijatelja. No, moram pristupiti osobno jer ovako službeni pristup čovjeku koji je u stručnom, znanstvenom i ljudskom smislu toliko značio za našu ustanovu, grad i otok Hvar, te cjelokupnu stručnu i znanstvenu realnost, naprosto mi nije dostatno. Nekako imam i grižnju savjesti što pišem o Jošku, njegovom životu, njegovom radu, njegovoj osobi i osobnosti ovako otvoreno i dostupno. Naime, dobro ga poznajući, bojim se da bi on donekle negodovao što otvaram njegov život široj javnosti. Joško, molim te oprosti, ali ne mogu dopustiti da si otišao nakon što si u relativno kratkom životu ostavio nama i široj javnosti toliko znanja, toliko podataka, obrada, mišljenja i zaključaka, a da te mnogi nisu poznavali s tvoje ljudske, privatne, dobre strane.

Joško je živio svoj život povučeno, nekako u sebi i za sebe. Poprilično je bio zatvoren kada se razgovaralo o njemu, njegovim planovima, problemima ili osje-

ćajima. Istovremeno je bio vrlo otvoren za sve oko sebe iz prošlosti i sadašnjosti. Za sve i svih je pokazivao izuzetnu pozitivnu radoznalost i ljubopitljivost. Ono što je mene fasciniralo bila je činjenica da je sve što mu je rečeno pamtio i znao ponoviti u bilo kojoj prilici. Za širu publiku bio je pomalo „na svoju“, ali ipak svima dobro znan. Tek je u malom krugu svojih prijatelja i kolega bio poznat kao društven, raspoložen i ugodan sugovornik. Njegova zapažanja o ljudima bila su veoma britka, domišljata i oštroumna. Njegova osobna i stručna mišljenja o mnogim temama kojima smo se kroz našu ustanovu bavili bila su najčešće nepriko-snovena. Štoviše, bilo mu je teško proturječiti. Teško je prihvaćao druga i druga-čija mišljenja. Kao vrstan lektor i redaktor bio je osoba kojoj se trebalo vjerovati, jer je svoje stavove uvijek kapacitirano branio. Zнала sam reći da je naš Joško bio „džoker zovi“. Meni osobno, svakako. Često sam i sama, iz čiste lijenosti, umjesto da pogledam u rječnik, leksikon, enciklopediju ili arhiv, vikala iz ureda: *Joško, kako se reče ovo ili ono? Što znači to i to? Kada je rođen taj i taj?* Odmah bih dobila točan odgovor. Fasciniralo me kakvo pamćenje ima. Koliko podataka, godina, informacija je istovremeno nosio u svojoj glavi. Moje se znanje često baziralo na tome da znam gdje ću i kako naći odgovore na neke svoje dvojbe. Njegovo se pamćenje oslanjalo na njega samoga. Ono što je jednom prošao, ot-krio, zaključio ili napisao ostalo je trajno zapisano u njegovoj memoriji. Bilo mi

je veoma simpatično kad bih ja ili netko drugi nešto zapitao, a on, zadubljen u svoj rad, i prije završenog pitanja bi odgovarao: *Ne znam*. Znajući da zna, svejedno se trebalo nasmijati i odustati od daljnjih pitanja. Kao kolega, posebno prema ženskom dijelu ustanove, bio je vrlo pažljiv i nikada nije zaboravljao rođendane i datume koje je trebalo čestitati ili spomenuti, uvijek nas ponovno iznenađujući kako je zapamtio i ono što bi mi same zaboravile. Bio je izuzetno pravedan. Strašno ga je ljutila nepravda, bilo da je bila osobne, društvene ili političke naravi. Ipak, iznad svega bio je vrlo radišan. On je bio od onih rijetkih ljudi koji je živio da bi radio, a ne radio da bi živio. Ujutro bi prije posla pokupio i donio poštu za ustanovu iako to nije bio njegov „zadatak“. Mislim da je i to bio dio njegove izražene ljubopitljivosti. Naprosto je morao znati što se oko njega događa. Potom je dolazio u ustanovu i u početku odmah sjeo u svoju malu kancelariju bez da se pridruži nama koji smo u srednjoj sobi ispijali prvu jutarnju kavu. Odmah smo uočili da je pomalo asocijalan i nenavikao na okupljanja oko kave koju inače nije pio, iako je bio strastveni pušač. Polako smo ga uvlačili u naše male jutarnje seanse uz kavu i postigli veoma brzo da nam se pridruži i s nama podijeli najnovije vijesti, ćakule i saznanja. Veoma rijetko je govorio o onome na čemu trenutno radi, a radio je često na nekoliko stvari istovremeno, nikad ne odustajući od sređivanja, popisivanja i slaganja arhiva. Poslije ovog dijela kancelarijskog posla i ručka odlazio je doma i nastavio raditi sve do kasnih večernjih sati. Nije gledao televiziju, nije je ni zadržao u kući. Znao je doduše izaći na večernja druženja sa sebi bliskim ljudima.

Joško je poštovao i slijedio tradiciju i svoja uvjerenja. Redovito je odlazio u crkvu gdje je često pjevao „pistule“. Imao je izuzetan i jak bariton kojim je ispunjavao crkvu. Poštivao je vjerske i pučke običaje i događanja. Gotovo je obavezno sudjelovao na karnevalskim povorkama i ludorijama. Ono što je obvezno činio bilo je i redovito davanje krvi. Po njegovoj smrti doznali smo da je rado i često pomagao potrebite, upravo putem crkvenih institucija, čime je dokazao izuzetnu humanitarnu crtu.

Često ga spominjemo kao dobrog poznavatelja lokalne i opće povijesti, kulture i umjetnosti, te kao vrsnog i vrijednog arhivista preko čijih su ruku prešli gotovo svi crkveni i društveni arhivi na otoku Hvaru. Radio je, međutim, i u arhivu u Zadru, Splitu, pa i Beču i Veneciji.

Manje ga spominjemo kao poliglota. Bio je profesor engleskog i hrvatskog jezika. Osim toga izvrsno je govorio i pisao francuski i talijanski jezik. Čitao je bez problema latinski i izvrsno poznao venecijanski dijalekt - „ščavet“ na kojem

su pisani gotovo svi naši arhivski dokumenti u Dalmaciji i šire. Šćavet je poslije doktora Dubokovića i profesorice Nevenke Bezić Božanić Joško najbolje poznao, dok smo mi ostali natucali i trudili se oko čitanja arhivskih dokumenata, pri čemu nam je njegova pomoć bila dragocjena. Sjećam se kad sam se čudila što gleda španjolske serije na televiziji. Objasnio mi je da želi malo naučiti španjolski jezik. Neko se vrijeme čak zanimao za sanskrit. Neobična je i neograničena bila njegova znanstvena znatiželja.

Pamtim vrijeme kada se pojavio u Centru s molbom da bi dolazio jednom tjedno u ustanovu i s mojim dopuštenjem (tada sam bila ravnatelj ustanove) radio na sređivanju i istraživanju arhivskih fondova. Ovaj je upit podrazumijevao besplatan rad koji bi i njemu i našoj ustanovi bio od koristi. S vremenom sam uvidjela da je njegov rad nužno potreban ustanovi koja je imala mnogo nesređenih arhivskih fondova. Kada sam se konačno odlučila zaposliti ga kao stalnog djelatnika, izazvala sam pravu buru u političkim i upravnim strukturama Grada. Naime, Joško je nosio teret politički nepoželjne osobe, još od vremena kada je bilo neprikladno pjevati „Ustani bane“, zbog čega je čak bio i zatvoren. U tom trenutku nije bio upitan samo njegov radni status već i moj kao ravnatelja, jer sam se usudila ovakvog čovjeka zaposliti. I sama sam pripadala generaciji Hrvatskog proljeća i dobro sam pamtila događanja u Zagrebu tih godina u kojima sam i sama sudjelovala, te se nisam obazirala na upozorenja struktura. Međutim, ispostavilo se da smo oboje sačuvali radna mjesta zahvaljujući razboritosti gospodina Andre Gabelića i gospođe Vlatke Matković, koji su se očito uspjeli izboriti za nas. Stoga im i danas, kad ih više nema, ostajem zahvalna u Joškovo i svoje ime. Unatoč ovim teškoćama koje nam je tadašnje vrijeme iznjedrilo, i danas kao i tada pozudano znam da sam ispravno postupila. Izuzetno sam ponosna da sam na ovaj način otvorila ovom vrijednom čovjeku mogućnost da radi i iskoristi svoju ogromnu energiju, upornost i volju na dobrobit hvarske kulture i hrvatske znanosti. Istraživanjem, sređivanjem i obradom povijesti i arhiva dolazio je do novih spoznaja i saznanja kojima se nije libio rušiti postojeće tvrdnje i poznatijih autora. Tako je došao do doktorata, potpuno u tišini i samozatajnosti. Iskreno, kad smo u novinama pročitali da je doktorirao, ostali smo zatečeni jer nismo ni znali da ga u ustanovi nema zato što brani doktorsku radnju. Toliko o tome koliko se hvalio.

Kažu ljudi da ništa nije nenadoknadivo i da nitko nije nezamjenjiv. Vjerojatno imaju pravo. Ja ipak mislim da ono što nam je Joško Kovčić značio u radu na kulturno-povijesnoj baštini, ono što je on sredio i obradio (arhivi, matične knjige), ono što je on tako obilato publicirao o mnogim i različitim temama iz otočke

povijesti i ono što je i koliko o svemu znao, teško da će biti skoro nadomješteno. Posebno mislim da ono što je još mogao iz svojih bilješki, briljantnog uma i zapisa objaviti, teško da će skoro netko drugi učiniti. Stoga ostajemo njegovi dužnici. Ostajemo sretni što smo ga poznavali, uz njega radili i koristili njegova znanja i njegove knjige za znati više i bolje. Ostajemo žalosni što smo ga prerano izgubili kao čovjeka, radnika, znanstvenika, čime nismo izgubili samo mi u užoj zajednici, već i hrvatska znanost općenito. Kaže se da čovjek živi dok na njega ima tko misliti i dok ga se ljudi sjećaju. Pa, dragi Joško, sjećat ćemo se mi koje smo te srećom znali i uz tebe radili, a vjerujem i oni kojima si svojim nesebičnim donacijama pomagao da dostojno žive.

Iza tebe ostala je ogromna ostavština u tvojim knjigama, tekstovima, bilješkama, zapisima na kojima će se uvelike i u budućnosti oslanjati mnogi znanstveni i stručni radovi na teme koje si ti istražio i obradio. Pamtit će te se i u gradskoj knjižnici kojoj si ostavio svoju kuću kao zalag toliko potrebne izgradnje propisne gradske knjižnice. Tvoje nam djelo ostaje kao polog za budućnost.